

**महाराष्ट्र शासन
सहसंचालक, उच्च शिक्षण, पुणे विभाग,
17, डॉ. आंबेडकर मार्ग, पुणे-1**

Web-www.jdhepune.in

E-mail:jdhepune@gmail.com

फोन नं. 020-26127833, 26051632,

फॅक्स नं. 020-26127833

जा.क्र.ससं/उशि/पुवि/ परिपत्रक/2025/ई2070135

दि. 11-08-2025

प्रति,

1. कुलसचिव, सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ, पुणे.
2. कुलसचिव, सर्व विद्यापीठे, पुणे विभाग, पुणे.
3. प्राचार्य/प्राचार्या,
सर्व अशासकीय अनुदानित/कायम विनाअनुदानित
कला वाणिज्य, विज्ञान, विधी व शिक्षणशास्त्र महाविद्यालये, पुणे विभाग.

**विषय:- मा. मुख्यमंत्री महोदयांच्या अध्यक्षतेखाली झालेल्या वृक्ष लागवड
मोहीम संदर्भातील दि. 04-06-2025 रोजीच्या झालेल्या बैठकीत दिलेल्या
निर्देशानुसार कार्यवाही करण्याबाबत.**

- संदर्भ:- 1. मा. मुख्य वनसंरक्षणक (मंत्रालय), मुंबई यांचेकडील पत्र क्रमांक: साववि-
2025/प्र.क्र.28/फ-11, दि. 11-06-2025
2. मा. उच्च शिक्षण संचालनालयाचे पत्र क्रं.उशिसं/वृक्ष लागवड मो./मवि-
1/2025/ई ऑफीस 1940165, दि. 30-07-2025

उपरोक्त संदर्भित विषयाबाबत मा. शिक्षण संचालनालय, उच्च शिक्षण, पुणे यांचेकडील, दि. 30-07-2025 रोजीच्या पत्रासोबत मा. मुख्य वनसंरक्षणक (मंत्रालय), मुंबई यांचेकडील, दि. 11-06-2025 रोजीच्या पत्रानुसार मा. मुख्यमंत्री महोदयांच्या अध्यक्षतेखाली दि. 04-06-2025 रोजी वृक्ष लागवड मोहीमे संदर्भात बैठक आयोजित करण्यात आली. सदर बैठकीमध्ये उच्च व तंत्र शिक्षण विभागास 05 लक्ष वृक्ष लागवड करण्याचे उद्दिष्ट ठरवून देण्यात आले आल्यानुसार विभागीय सहसंचालक, पुणे विभाग, पुणे या विभागास 50,000 वृक्ष लागवडीचे उद्दिष्ट देण्यात आले आहे.

सदर वृक्ष लागवड मोहीमेबाबत पुढील सुचनांप्रमाणे कार्यवाही करण्यात यावी.

1. वृक्ष लागवडीसाठी पर्याप्त जागांचा (Land Bank) शोध घेऊन वृक्ष लागवडीची मोहीम हाती घ्यावी.
2. भौगोलिक परिस्थिती विचारात घेऊन त्या भागात वाढ होऊ शकणाऱ्या स्थानिक प्रजातींची प्राधान्याने लागवड करावी.
3. वृक्ष लागवडीसाठी सुदृढ व सशक्त रोपांची निवड करावी. खाजगी रोपवाटिकांमधून रोपे खरेदी करताना शक्यतो दीड ते दोन वर्षांची दर्जेदार रोपे खरेदी करून लागवड करावी.

4. वक्षलागवडीचे जिओ-टगिंग (spatial tagging) करावे आणि AI आधारित मोबाईल ॲप वापर करुन सनियत्रंण यंत्रणा बळकट करावी व योग्य डेटाबेस ठेऊन मोहीम संपूर्णपणे पारदर्शकरित्या राबवावी.
5. पर्यावरणपूरक बांबू वृक्ष कुंपणांचा (Tree Guards) वृक्षसंवर्धनासाठी उपयोग करण्यास प्रात्साहन द्यावे.

वृक्ष लागवड मोहिम मिशन मोडवर राबविण्यात यावी, त्यामध्ये जास्तीत जास्त सामुदायिक सहभाग सुनिश्चीत करावा. यामध्ये स्थानिक नागरिक, ग्रामस्थ, स्वयंसेवी संस्था (NGOS), शैक्षणिक संस्था, धार्मिक संस्था आणि इतर भागीदारांचा सक्रीय सहभाग ध्यावा. ही मोहीम केवळ शासकीय उपक्रम न ठेवता जनआंदोलनाच्या स्वरूपात घेण्यात यावी. सदर योजनेमध्ये मा. पतंप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी सुरु केलल्या "एक पेड माँ के नाम" या मोहीमेचा ही सहभाग करुन घ्यावा.

वृक्ष लागवड मोहीमेचे नियोजन करणे, अंमलबजावणी करणे, रोपलागवडीची माहिती अद्यावत करणे आणि संनियत्रंण करण्यासाठी पुणे विभागासाठी नोडल अधिकाऱ्याची नियुक्ती करण्यात आलेली असुन, सदर तपशील पुढीलप्रमाणे आहे.

अ.क्र.	नोडल अधिकाऱ्याचे नाव	पदनाम	मोबाईल क्रमांक	ई-मेल आयडी
01	श्रीमती ज्योत्सना गायकवाड	कनिष्ठ प्रशासन अधिकार, (गट-ब)	9527654238	jdhepune@gmail.com

त्याअनुषंगाने वृक्ष लागवड मोहीमेचे नियोजन करणे, अंमलबजावणी करणे, रोप लागवडीची माहिती अद्यावत करणे आणि संनियत्रंण करण्यासाठी उपरोक्त नियुक्त नोडल अधिकाऱ्यांशी संपर्क साधावा तसेच आपल्या विद्यापीठ व महाविद्यालयामध्ये नोडल अधिकाऱ्याची नियुक्ती करण्यात यावी.

सोबत : संदर्भिय पत्र.

Digitally signed by
Ashok Uddhav Ubale
Date: 11-08-2025
14:07:04

(डॉ.अशोक उबाळे)
सह संचालक (उच्च शिक्षण)
पुणे विभाग, पुणे-1.

प्रत : मा. शिक्षण संचालक, उच्च शिक्षण, महाराष्ट्र राज्य, शिवाजीनगर, पुणे-16.

महाराष्ट्र शासन
शिक्षण संचालनालय (उच्च शिक्षण) महाराष्ट्र राज्य,
४१२,ई, बहिरट पाटील चौक, मॉडेल कॉलनी, शिवाजी नगर, पुणे-४११०१६
Web : www.dhepune.gov.in E-Mail : mavi.dhepune@gov.in

फोन नं.०२०/२६१२२११९

क्र.उशिसं/वृक्ष लागवड मो./मवि-१/२०२५/ई ऑफीस १९४०१६५

दि. /०७/२०२५

प्रति,

सर्व विभागीय सहसंचालक,
 उच्च शिक्षण, महाराष्ट्र राज्य

विषय:- मां. मुख्यमंत्री महोदयांच्या अध्यक्षतेखाली झालेल्या वृक्ष लागवड मोहीमसंदर्भातील दि.४.६.२०२५ रोजीच्या झालेल्या बैठकीत दिलेल्या निर्देशानुसार कार्यवाही करण्याबाबत.

संदर्भ:- शासन पत्र क्र. संकीर्ण-२०२५/प्र.क्र.११/ई.९४६२००/मशि-१ दि.६.७.२०२५

महसूल व वन विभागाचे पत्र क्र.बैठक -२०२५/प्र.क्र.२८/फ-११ दि.११.६.२०२५ च्या पत्राची प्रत सोबत आहे. कृपया अवलोकन करावे.

उपरोक्त विषयाबाबत मा.मुख्यमंत्री महोदयांच्या अध्यक्षतेखाली दि.४.६.२०२५ रोजी वृक्ष लागवड संदर्भातील बैठक आयोजित करण्यात आली होती.

सदर बैठकीमध्ये उच्च व तंत्र शिक्षण विभागास ५ लक्ष वृक्ष लागवड करण्याचे उद्दिष्ट ठरवून देण्यात आले आहे. त्यानुसार विभागीय सहसंचालक, कार्यालय यांना प्रत्येकी ५०,००० वृक्ष लागवडीचे उद्दिष्ट देण्यात येत असून संबंधित विभागीय सहसंचालक, उच्च शिक्षण यांनी त्यांचे कार्यक्षेत्रातील अधिनस्त महाविद्यालये/ कार्यालयांना त्या प्रमाणात उद्दिष्ट ठरवून द्यावे व त्याचा वेळोवेळी आढावा घेण्यात यावा.

सदर वृक्ष लागवड मोहीमेबाबत पुढील सुचनांप्रमाणे कार्यवाही करण्यात यावी.

१. वृक्ष लागवडीसाठी पर्याप्त जागांचा (Land Bank) शोध घेऊन वृक्ष लागवडीची मोहीम हाती घ्यावी.
२. भौगोलिक परिस्थिती विचारात घेऊन त्या भागात वाढ होऊ शकणाऱ्या स्थानिक प्रजातींची प्राधान्याने लागवड करावी.
३. वृक्ष लागवडीसाठी सुदृढ व सशक्त रोपांची निवड करावी. खाजगी रोपवाटिकांमधून रोपे खरेदी करताना शक्यतो दीड ते दोन वर्षांची दर्जेदार रोपे खरेदी करून लागवड करावी.
४. वृक्षलागवडीचे जिओ -टॅगिंग (spatial tagging) करावे आणि AI आधारित मोबाईल ॲप वापर करु संनियंत्रण यंत्रणा बळकट करावी व योग्य डेटाबेस ठेऊन मोहीम संपूर्णपणे पारदर्शकरित्या राबवावी.
५. पर्यावरणपूरक बांबू वृक्ष कुंपणांचा (Tree Guards) वृक्षसंवर्धनासाठी उपयोग करण्यास प्रोत्साहन द्यावे .

वृक्ष लागवड मोहिम मिशन मोडवर राबविण्यात यावी, त्यामध्ये जास्तीत जास्त सामुदायिक सहभाग सुनिश्चित करावा. यामध्ये स्थानिक नागरिक, ग्रामस्थ, स्वयंसेवी संस्था (NGOs), शैक्षणिक संस्था, धार्मिक संस्था आणि इतर भागीदारांचा सक्रीय सहभाग घ्यावा. ही मोहिम केवळ शासकीय उपक्रम न ठेवता जनआंदोलनाच्या स्वरूपात घेण्यात यावी. सदर योजनेमध्ये मा. पतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी सुरू केलल्या "एक पेड माँ के नाम" या मोहिमेचा ही सहभाग करून घ्यावा.

वृक्ष लागवड मोहिमेचे नियोजन करणे अंमलबजावणी करणे, रोपलागवडीची माहिती अद्यावत करणे आणि संनियंत्रण करण्यासाठी आपल्या स्तरावरून नोडल अधिकाऱ्याची नियुक्ती करून संचालनालयास तात्काळ अवगत करण्यात यावे. वृक्ष लागवड मोहिमेसंदर्भातील आपला उक्त अहवाल तसेच महाविद्यालये/विद्यापीठाकडून उपरोक्त अहवाल प्राप्त करून संचालनालयाच्या mavi.dhepune@nic.in या ईमेल आयडीवर पाठविण्यात यावा.

Digitally signed by
SHAIENDRA KAMLAKAR DEOLANKAR
Date: 30-07-2025 18:56:18

(डॉ. शैलेंद्र देवळाणकर)
प्र.शिक्षण संचालक (उच्च शिक्षण)
महाराष्ट्र राज्य, पुणे -१६.

महाराष्ट्र शासन

महसूल व वन विभाग, दालन क्र. ४६० (विस्तार), ४ था मजला,
सामाजिक मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक, मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२

दूरध्वनी क्र. २२७९४३२४ ०२२

Email ID : deskf99.rev-mh@gov.in

क्रमांक:- साववि-२०२५/प्र.क्र.२८/फ-११

दिनांक:- ११ जून, २०२५

प्रति,

- १) अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव
सर्व प्रशासकीय विभाग.
- २) आयुक्त, बृहन्मुंबई महानगरपालिका, मुंबई.
- ३) महानगर आयुक्त, एमएमआरडीए, मुंबई.
- ४) उपाध्यक्ष तथा मुख्य कार्यकारी अधिकारी (सीईओ), म्हाडा.
- ५) उपाध्यक्ष तथा व्यवस्थापकीय संचालक, सिडको, मुंबई.
- ६) सर्व विभागीय आयुक्त, महसूल विभाग.
- ७) उपाध्यक्ष तथा व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळ, मुंबई.
- ८) सर्व आयुक्त, महानगरपालिका (बृहन्मुंबई महानगरपालिका वगळता)
- ९) महानगर आयुक्त, पीएमआरडीए, पुणे.
- १०) आयुक्त, कृषी आयुक्तालय, पुणे/ संचालक, रेशीम संचालनालय, नागपूर/ संचालक, उच्च शिक्षण संचालनालय.
- ११) महाव्यवस्थापक, मध्य रेल्वे / प्रधान मुख्य अभियंता, मध्य रेल्वे.
- १२) प्रादेशिक अधिकारी, रस्ते वाहतूक आणि महामार्ग मंत्रालय, मुंबई/ प्रादेशिक अधिकारी, राष्ट्रीय महामार्ग प्राधिकरण, मुंबई/ प्रादेशिक अधिकारी, राष्ट्रीय महामार्ग प्राधिकरण, नागपूर.
- १३) सर्व मुख्य वनसंरक्षक/वनसंरक्षक (प्रादेशिक/वन्यजीव/सामाजिक वनीकरण).
- १४) आयुक्त, मनरेगा, नागपूर.
- १५) सर्व जिल्हाधिकारी.
- १६) सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद.
- १७) उप वनसंरक्षक/ विभागीय वनअधिकारी (प्रादेशिक/ वन्यजीव/सामाजिक वनीकरण).
- १८) मुख्य अधिकारी, नगरपरिषद.

विषय:- मा.मुख्यमंत्री महोदयांच्या अध्यक्षतेखाली झालेल्या वृक्ष लागवड मोहीमेसंदर्भातील
दि.०४ जून, २०२५ रोजीच्या बैठकीचे इतिवृत्त.

महोदय,

मा.मुख्यमंत्री महोदयांच्या अध्यक्षतेखाली वृक्ष लागवड मोहीमेसंदर्भातील बुधवार, दि.०४.०६.२०२५ रोजी दुपारी १:३० वाजता मंत्रीमंडळ सभागृह, सह्याद्री अतिथीगृह, मलबार हिल, मुंबई येथे बैठक आयोजित करण्यात आली होती.

२. सदर बैठकीचे इतिवृत्त आपणांस पुढील आवश्यक कार्यवाहीसाठी सोबत जोडून पाठवण्यात येत आहे.

आपला,

(डॉ.रविकिरण गोवेकर)

मुख्य वनसंरक्षक (मंत्रालय)

सोबत-वरीलप्रमाणे.

प्रत-

१. मा. मुख्यमंत्री महोदय यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.

२. मा.उपमुख्यमंत्री (नगरविकास, गृहनिर्माण, सार्वजनिक बांधकाम (सार्वजनिक उपक्रम) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
३. मा.उपमुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन, राज्य उत्पादन शुल्क) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
४. मा. मंत्री (वने) यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.
५. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.
६. अपर मुख्य सचिव (वने) यांचे स्वीय सहायक, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
७. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वनबल प्रमुख), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर.
८. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र वनविकास महामंडळ, नागपूर
९. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर.
१०. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (सामाजिक वनीकरण), पुणे.
११. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (महाकॅम्पा).
१२. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र बांबू विकास बोर्ड, नागपूर
१३. अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (अर्थसंकल्प, नियोजन व विकास), नागपूर.
१४. अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (कांदळवन कक्ष), मुंबई.

पत्र क्र.साववि-२०२५/प्र.क्र.२८/फ-११, दि.११.०६.२०२५ रोजीचे सहपत्र.

मा. मुख्यमंत्री महोदय यांच्या अध्यक्षतेखाली वृक्ष लागवड मोहीमेसंदर्भातील दि.०४.०६.२०२५ रोजीच्या बैठकीचे इतिवृत्त.

अपर मुख्य संचिव (वने) यांनी मा.मुख्यमंत्री महोदय, मा.उप मुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन) महोदय, मा.मंत्री (वने) महोदय व मा.राज्यमंत्री (वित्त व नियोजन) महोदय यांचे तसेच विविध विभागांच्या पदाधिकाऱ्यांचे स्वागत करून प्रस्तावित वृक्ष लागवड मोहीमेसंदर्भात वन विभागाचे सादरीकरण केले. त्यामध्ये जागतिक पातळीवरील वनक्षेत्राची आकडेवारी नमूद करून भारतातील वनक्षेत्राचे प्रमाण अन्य देशांच्या तुलनेत खूपच कमी असल्याचे अधोरेखित केले. राष्ट्रीय वन धोरण, १९८८ नुसार वन आणि वृक्षाच्छादित क्षेत्र भौगोलिक क्षेत्राच्या ३३ टक्क्यांपर्यंत साध्य करावयाचे झाल्यास भविष्यात राज्याकरीता किमान २४० कोटी वृक्ष लागवड करणे आवश्यक असल्याचे सांगितले. वन विभागामार्फत यापूर्वी राबविण्यात आलेल्या ५० कोटी वृक्ष लागवड मोहीमेची माहिती देऊन या मोहीमेची फलश्रुती म्हणून राज्याच्या वन आणि वृक्षाच्छादनात सर्वच क्षेत्रात वाढ झाली असल्याची बाब निदर्शनास आणून दिली. त्यानंतर वृक्ष लागवड मोहीमेच्या अनुषंगाने विविध विभाग निहाय वृक्ष लागवडीच्या तयारीबाबत सादरीकरण केले. सादरीकरणानंतर मा.मुख्यमंत्री महोदयांनी वृक्ष लागवड मोहीमेसंदर्भात मार्गदर्शन करून खालीलप्रमाणे निर्देश दिले आहेत:-

अ. क्र.	चर्चेचा विषय/मुद्दे	मा.मुख्यमंत्री यांचे निर्देश/ घेतलेले निर्णय	अंमलबजावणी करणारी यंत्रणा	अंमलबजावणी चा कालावधी
१.	सन २०२५ च्या पावसाळ्याकरीता वृक्ष लागवड मोहीमेचे उद्दिष्ट.	सन २०२५ च्या पावसाळ्याकरिता १० कोटी वृक्ष लागवडीची मोहीम राबवावी. वन विभागाने इतर विभागांशी विचारविनिमय करून तयार केलेल्या यावर्षीच्या उद्दिष्टानुसार संबंधित सर्व विभागांनी कार्यवाही करावी. पुढील ३ वर्षांमध्ये अधिक व्यापक प्रमाणात वृक्ष लागवड मोहीम राबविण्यात यावी व आवश्यक पूर्वतयारी करावी.	सर्व विभाग, वन विभाग (नोडल विभाग), वृक्ष लागवडीचे विभागनिहाय लक्ष्य (परिशिष्ट-अ).	तात्काळ
२.	वृक्ष लागवडीसाठी पुरेशा प्रमाणात जागा उपलब्ध असलेल्या ठिकाणांचा (Land Bank) शोध घेणे (महसूल विभाग, एमआयडीसी, साखर कारखाने, सुत गिरण्या इत्यादी).	सर्व विभागांनी आपल्या विभागांतर्गत वृक्ष लागवडीसाठी पर्याप्त जागांचा (Land Bank) शोध घेऊन वृक्ष लागवडीची मोहीम हाती घ्यावी.	वृक्ष लागवडीकरीता जागा उपलब्ध असलेले सर्व विभाग.	तात्काळ

३.	रोपांची उपलब्धता तसेच त्या त्या भागांमधील लागवडक्षम स्थानिक प्रजातींची निवड करून रोपांची निर्मिती करणे. ➤ मा.मंत्री (वने) महोदयांनी भौगोलिकदृष्ट्या लागवडीस योग्य असलेल्या स्थानिक प्रजाती विशेषतः कोकणातील सुरंगी सुगंधी फुलाचे झाड, बहाडोली जांभूळ, रायवळ आंबा इ. लागवड प्राधान्याने करण्याबाबत सूचित केले. ➤ सध्या वन विभागाकडे ९ महिने किंवा अधिक कालावधीची सुमारे १.८ कोटी रोपे आहेत. ➤ महसूल व वन विभागाच्या शासन निर्णय साववि-२०१६/प्र.क्र.८० (भाग-२)/फ-११, दिनांक २५ जुलै २०१८ अन्वये प्रत्येक विभागाने त्यांच्या मंजूर बजेटमधून ०.५% निधी वृक्षारोपणासाठी खर्च करण्याची तरतूद आहे.	वेळ कमी असल्याने यंदाच्या मोहिमेसाठी इतर विभागांनी आपापल्या पातळीवर रोपांची खरेदी करावी. रोपांची खरेदी व देखभालीसाठी लागणारा निधीची उपलब्धता दि.२५ जुलै, २०१८ रोजीच्या शासन निर्णयानुसार करावी. पुढील मोहिमांसाठी वन विभाग हे अन्य विभागांना आवश्यकतेनुसार रोपे उपलब्ध करून देईल. वृक्षारोपण प्रामुख्याने त्या त्या भागांमधील भौगोलिक परिस्थिती विचारात घेऊन त्या भागात वाढ होऊ शकणाऱ्या स्थानिक प्रजातींची प्राधान्याने लागवड करावी.	सर्व विभाग	तात्काळ
४.	रस्ता दुतर्फा वृक्ष लागवड करणेबाबत. ➤ मा.उप मुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन) महोदयांनी रस्ता दुतर्फा वृक्ष लागवड करतेवेळी भविष्यात होणारी वाढ व विस्तार विचारात घेऊन करणे आवश्यक असल्याचे, तसेच रेन ट्री सारखे परदेशी वृक्ष न लावण्याबाबत सूचित केले.	सार्वजनिक बांधकाम विभाग, ग्रामविकास विभाग, महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळ यांच्या अखत्यारित येणाऱ्या राज्य मार्ग, प्रमुख जिल्हा मार्ग आणि ग्रामीण मार्ग यांच्या दुतर्फा वृक्ष लागवडीची संपूर्ण जबाबदारी वन विभागाकडे सुपूर्द करण्याची कार्यवाही करावी. संबंधीत यंत्रणांनी यासाठी लागणारा निधी देखील वन विभागास उपलब्ध करून द्यावा. राष्ट्रीय महामार्ग	सार्वजनिक बांधकाम विभाग, ग्रामविकास विभाग, वन विभाग, महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळ, राष्ट्रीय महामार्ग प्राधिकरण (NHAI).	तात्काळ

		प्राधिकरणाने (NHAI) राष्ट्रीय महामार्गाच्या दुतर्फा वृक्ष लागवड करण्याबाबत केलेल्या तरतुदींची तातडीने अंमलबजावणी करावी. तसेच भविष्यातील रस्त्यांचे रुंदीकरण व मजबूतीकरण विचारात घेऊन वृक्ष लागवड करावी.		
५.	भौगोलिकदृष्ट्या कमी वन व वृक्षाच्छादन असलेल्या मराठवाड्यातील लातूर, बीड इ. जिल्ह्यांमध्ये सर्व विभागांनी विशेष मोहीम राबवून वृक्ष लागवड करण्याबाबत.	वन विभाग तसेच जिल्हाधिकारी आणि मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी भौगोलिकदृष्ट्या कमी वन व वृक्षाच्छादन (१० टक्क्यांपेक्षा कमी) असलेल्या जिल्ह्यांमध्ये वृक्ष लागवडीची विशेष मोहीम राबवावी.	वन विभाग, महसूल विभाग, ग्रामविकास विभाग व संबंधित जिल्ह्यातील सर्व विभाग.	तात्काळ
६.	पर्यायी वनीकरणासाठी उपलब्ध करून देण्यात आलेल्या जागेवर (Compensatory Afforestation Land) वृक्ष लागवड करून वृक्षाच्छादनात वाढ करणे.	बऱ्याच मोठ्या प्रमाणात पर्यायी वनीकरणाची जागा उपलब्ध असून अशा जागांवर विशेष मोहीम राबवून कॅम्पा निधीमधून वृक्ष लागवड करण्यात यावी.	वन विभाग	तात्काळ
७.	कार्बन उत्सर्जन प्रक्रियेत जास्त वाटा असलेल्या प्रत्येक विभागाने कार्बन फूटप्रिंट तयार करून कार्बन न्यूट्रलायझेशनसाठी प्रयत्न करणे.	उद्योग विभागांतर्गत एमआयडीसी मार्फत तसेच इतर संबंधित विभागांनी त्यांची कार्बन फूटप्रिंट तयार करून कार्बन न्यूट्रलायझेशनसाठी वृक्ष लागवडीची विशेष मोहीम राबवावी.	उद्योग विभाग, ऊर्जा विभाग, परिवहन विभाग व इतर संबंधित विभाग.	तात्काळ
८.	लागवडीकरिता रोपांची निवड करणे.	वृक्ष लागवडीसाठी सुट्ट व सशक्त रोपांची निवड करावी. खाजगी रोपवाटिकांमधून रोपे खरेदी करताना शक्यतो दीड ते दोन वर्षांची दर्जेदार रोपे खरेदी करून लागवड करावी.	सर्व विभाग	तात्काळ

९.	वृक्ष लागवडीची मोहीमेत पारदर्शकता आणणे.	वृक्षलागवडीचे जिओ-टॅगिंग (spatial tagging) करावे आणि AI आधारित मोबाईल ॲप वापर करुन संनियंत्रण यंत्रणा बळकट करावी व योग्य डेटाबेस ठेऊन मोहीम संपूर्णपणे पारदर्शकरित्या राबवावी.	सर्व विभाग	तात्काळ
१०.	बांबू अभियानाला प्राधान्य देणे.	बांबू लागवड पर्यावरणीय व आर्थिकदृष्ट्या महत्वाचे असून, याची अंमलबजावणी प्रभावीपणे होण्यासाठी सर्व विभागांनी आणि जिल्हा यंत्रणांनी सक्रिय सहभाग घेऊन राज्यात मिशन मोडवर बांबू लागवड करावी.	सर्व विभाग, महामंडळे, प्राधिकरणे व जिल्हा यंत्रणा.	तात्काळ
११.	बांबू वृक्ष कुंपणांचा (Tree Guards) वापर करणे.	महाराष्ट्र बांबू विकास महामंडळाकडून तयार करण्यात आलेल्या पर्यावरणपूरक बांबू वृक्ष कुंपणांचा (Tree Guards) वृक्षसंवर्धनासाठी उपयोग करण्यास प्रोत्साहन द्यावे (विशेषतः महापालिकांच्या कार्यक्षेत्रात).	सर्व विभाग	तात्काळ
१२.	प्रामुख्याने गडचिरोली सारख्या जिल्ह्यामध्ये मायनिंगखाली जाणारे वनक्षेत्र विचारात घेऊन उच्च क्षमतेच्या नवीन रोपवाटिकांची निर्मिती करणे.	गुणवत्तापूर्ण रोपांची निर्मिती करण्यासाठी अत्याधुनिक रोपवाटिकांची निर्मिती करावी. तसेच खाजगी क्षेत्रातील रोपवाटिकांमध्ये देखील दर्जेदार रोपांची निर्मिती करण्यावर भर द्यावा. गडचिरोली जिल्ह्यात राजमुंद्रीच्या धर्तीवर नवीन रोपवाटिकांची निर्मिती खाजगी यंत्रणा/मायनिंग कंपनी यांच्या मदतीने करुन पुढील काळात अवनत झालेल्या उपलब्ध क्षेत्रावर १	वन विभाग	तात्काळ

		कोटी वृक्ष लागवड करण्याचे उद्दिष्ट गाठावे.		
१३.	वृक्ष लागवड मोहीमेसाठी जन सहभाग घेणे.	वृक्षलागवड मोहीम मिशन मोडवर राबविण्यात यावी, त्यामध्ये जास्तीत जास्त सामुदायिक सहभाग सुनिश्चित करावा. यामध्ये स्थानिक नागरिक, ग्रामस्थ, स्वयंसेवी संस्था (NGOs), शैक्षणिक संस्था, धार्मिक संस्था आणि इतर भागीदारांचा सक्रीय सहभाग घ्यावा. ही मोहीम केवळ शासकीय उपक्रम न ठेवता जनआंदोलनाच्या स्वरूपात घेण्यात यावी. मोहीमेकरिता CSR निधी प्राप्त करावा. मा.पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी सुरु केलेल्या “एक पेड माँ के नाम” या मोहीमेमध्ये व्यापक सहभाग घ्यावा.	सर्व विभाग	तात्काळ
१४.	कॅम्पा अंतर्गत उपलब्ध असलेला निधीचा वृक्ष लागवडीकरिता वापर करण्याबाबत.	कॅम्पा कायद्यातील प्रावधाने तसेच केंद्र सरकारच्या कॅम्पाविषयक मार्गदर्शक सूचनांच्या अधिन राहून कॅम्पा निधीचा सक्रियरीत्या वृक्ष लागवडीसाठी वापर करावा.	वन विभाग	तात्काळ
१५.	अभिसरण योजनेच्या अंमलबजावणीबाबत. ➤ मा. राज्यमंत्री (वित्त व नियोजन) यांनी अभिसरणांतर्गत केलेल्या कामांबाबत समाधान व्यक्त केले. तसेच सदर योजनेच्या माध्यमातून वृक्ष लागवडीसाठी कुशल निधी कमी पडत असल्यास कॅम्पा निधीचा वापर करण्याबाबतची तपासणी करण्याचे सुचवले.	वृक्ष लागवडीसाठी ग्रामसभेचा ठराव, छाननी समितीची मंजूरी व वर्ककोड देण्याची कार्यवाही संबंधीत जिल्हाधिकारी व त्यांच्या अधिनस्त यंत्रणेने तातडीने करावी. सचिव, रोहयो यांनी सुचविल्यानुसार पुढील कार्यवाही करावी. अभिसरण योजना प्रभावीपणे राबविण्याकरिता योजनेच्या शासन निर्णयात काही	रोहयो विभाग आणि सर्व जिल्हाधिकारी	तात्काळ

➤ प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वनबल प्रमुख), महाराष्ट्र राज्य यांनी अभिसरण योजनेची एक वर्षाच्या अंमलबजावणीनंतर निदर्शनास आलेल्या समस्या व अडचणींचा उल्लेख करून अभिसरण योजनेमध्ये काही बदल आवश्यक असल्याचे नमूद केले. ➤ सचिव, रोहयो यांनी अभिसरण योजनेच्या समस्यांबाबत खालील प्रमाणे भाष्य केले:- १) मागील वर्षी सन २०२४-२५ करिता १६ कोटी मनुष्यदिनाची निर्मिती झाली होती. २) त्यामुळे अभिसरणांतर्गत वृक्ष लागवड व रोपवाटिकांसाठी आवश्यक असलेले मजुर उपलब्ध होऊ शकतील. ३) ज्या भागांमध्ये मजूर वन विभागाच्या कामास जाण्यास अनुत्सुक असल्यास अशा ठिकाणी ग्राम रोजगार सेवकांच्या मार्फत मजुरांचे एकत्रिकरण (Mobilise) करता येईल. ४) ग्राम रोजगार सेवक नसलेल्या ठिकाणी मजुरांची उपस्थिती नोंदवण्यासाठी लॉगिन क्रेडेंशियल वन विभागास उपलब्ध करून देता येतील. ५) कुशल कामांचा प्रलंबित निधी प्राधान्याने वितरीत करण्याबाबत कार्यवाही करण्याचे तसेच ही योजना	सुधारणा आवश्यक असल्यास रोहयो विभागाशी विचारविमर्श करून तसे वन विभाग प्रस्तावित करेल.		
---	---	--	--

	पूर्णपणे कार्यान्वित होण्याकरीता योग्य समन्वय आणि कामांचे नियोजन जिल्हास्तरावर वेळेत करणे आवश्यक आहे.			
१६.	CFR (Community Forest Resource) क्षेत्रावर वृक्ष लागवड करणे.	CFR क्षेत्राकरिता प्राधान्याने CFR व्यवस्थापन आराखडे तयार करावे व ते वन विभागाच्या कार्य आयोजनामध्ये समावेश करावे. त्यानंतर कार्य आयोजनातील नियोजनानुसार CFR क्षेत्रात वृक्ष लागवड करावी.	आदिवासी विभाग व वन विभाग	तात्काळ
१७.	सदर मोहीमेसाठी नोडल अधिकारी नियुक्ती.	सदर मोहीमेसाठी नोडल अधिकारी म्हणून अपर मुख्य सचिव (वने) राहतील.	वन विभाग	तात्काळ
१८.	योजनेचे संनियंत्रण.	मोहीमेचे नियोजन, अंमलबजावणी करणे, रोपलागवडीची माहिती अद्ययावत करणे आणि संनियंत्रण करण्यासाठी सर्व विभागांनी नोडल अधिकाऱ्याची नियुक्ती करून वन विभागास तात्काळ अवगत करावे.	सर्व विभाग	तात्काळ

बैठकीच्या अंती सर्व उपस्थितांचे आभार मानून बैठक संपन्न झाल्याचे घोषित करण्यात आले.

(परिशिष्ट-अ)

वृक्ष लागवडीचे विभागनिहाय लक्ष्य

विभाग	लक्ष्य	विभाग	लक्ष्य
रेझीम विभाग (७५०० acre x ५५००)	४ कोटी	महसुल विभाग	५ लक्ष
वन (एफडीसीएम, बांबू बोर्डसह) (२०००० Ha.)	२ कोटी	उद्योग विभाग	५ लक्ष
कृषी / फलोत्पादन (५०००० Ha. x २००)	१ कोटी	गृह विभाग	५ लक्ष
ग्रामीण विकास विभाग	१ कोटी	उच्च आणि तंत्रशिक्षण विभाग	५ लक्ष
नगरविकास विभाग	१ कोटी	जलसंधारण विभाग	५ लक्ष
“एक पेड माँ के नाम- २.०”	५० लक्ष	सहकार, विपणन आणि वस्त्रोद्योग विभाग	४ लक्ष
महाराष्ट्र राज्य रस्ते विकास महामंडळ	२० लक्ष	सार्वजनिक आरोग्य विभाग	३ लक्ष
राष्ट्रीय महामार्ग	२० लक्ष	ऊर्जा विभाग	३ लक्ष
शालेय शिक्षण विभाग	२० लक्ष	आदिवासी विकास विभाग	३ लक्ष
बांधकाम विभाग	१५ लक्ष	पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय, मत्स्यव्यवसाय विभाग	२ लक्ष
रेल्वे विभाग	२० लक्ष	महिला आणि बाल कल्याण विभाग	२ लक्ष
जलसंपदा विभाग	५ लक्ष	वैद्यकीय शिक्षण व औषधी द्रव्ये विभाग	२ लक्ष
डिफेन्स विभाग	५ लक्ष	पर्यटन विभाग	१ लक्ष